

Türk müzeciliğinin kurucusu Osman Hamdi adına bir müze

Yazlarını geçirdiği Eskişehir, Osman Hamdi Bey'in en çok sevdiği yerlerden biridir. O yıllarda Osman Hamdi Bey köşküne giden toprak yolda sık sık faytonla gezinir, sahildeki derme çatma kahvelerde köylülerle sohbet eder, onlarla birlikte balığa çıkar. Zaman zaman da Eskişehir'in etkileyici dinginliğini tuvaline aksettirir.

LALE FİLOĞLU

Müzeci, arkeolog, ressam **Osman Hamdi Bey**'in Gebze Eskişehir'daki evi, geçen günlerde Kültür ve Turizm Bakanı **Mesut Yılmaz** tarafından, "**Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi**" adıyla hizmete açıldı. İzmit'in küçük sakin bir sahil köyündeki bu 103 yaşındaki köşk, sanatçının ölümünden 77 yıl sonra sadece müze haline dönüştürülmedi, aynı zamanda binanın üst katındaki atölyeye genç ve amatör ressamların çalışmalarını sürdürürebilmeleri amacıyla yeni bir düzenleme de getirildi. Bu atölyenin kimlere açılacağı, kimlerin gelip burada çalışabileceği henüz belli değil, ama Osman Hamdi'nin havasını soluduğu bu mekânda çalışma fırsatı bulanlar, belki de bir zamanlar Hamdi Bey'in resimlerine konu olan Eskişehir'i yeni halıyla tuvallerine aktaracaklar.

Osman Hamdi'nin 1884'te yaptırdığı köşk, tipik Fransız mimarisinden izler taşıyor. Hamdi Bey, babası Sadrazam **İbrahim**

Osman Hamdi (1842-1910)

Edhem Paşa tarafından Paris'e hukuk öğrenimi için gönderilecek, ancak kendisi güzel sanatlara duyduğu ilgi ile resim yapmayı öğrenmek amacıyla ünlü hocalardan resim dersleri alacaktır. Fransa'da sanat eğitimi gören Osman Hamdi, yıllar sonra kendi çizdiği planlara uygun olarak yaptırdığı köşkünde de Fransız stilini benimseyecek, hatta evin tuğla ve kiremitlerini de Lyon şehrinden getirecektir.

Yazlarını geçirdiği Eskişehir, Osman Hamdi Bey'in en çok sevdiği yerlerden biridir. O yıllarda Osman Hamdi Bey, köşküne giden toprak yolda sık sık faytonla gezinir, sahildeki derme çatma kahvelerde köylülerle sohbet eder, onlarla birlikte balığa çıkar, zaman zaman da Eskişehir'in etkileyici dinginliğini tuvaline aksettirir. 1906 kasım tarihli *Servet-i Fünun* dergisinde **Ahmed İhsan Bey**, Eskişehir'daki Osman Beyi şöyle anlatır: "**Eskişehir Gebze'nin eteğinde, İzmit Körfezi'nin kıyısında, en ruh okşayıcı bir mevkidedir... Orada sayın üstadı bazen elinde bahçe makası ile kendi yetiştirdiği nadide meyve ağaçları, üzüm bağları ve gül fidanları arasında görürsünüz. Bazen balık kayığı içinde elinde olta, balık tutar bulursunuz...**"

Osman Hamdi, Gebze'den 5 kilometre uzaklıktaki bu köşkü 26 yıl boyunca yazlık olarak kullanır. Hamdi Bey'in yazlarını ge-

çirdiği köşk ve bahçesi, onun ölümünden sonra devlet büyüklerinin konakladığı, dinlendiği yer olur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında askeri karargâh olarak kullanılan bu arazide **İsmet İnönü** de birkaç gün konaklar. 1933 yılında ise deniz yoluyla Yalova'dan gelen **Atatürk** dinlenir aynı köşkte.

Dünya savaşları geride kalırken, köşkte de bazı tahripler ortaya çıkmaya başlar. 1945 yılında atölyede çıkan bir yangın sonucunda ahşaptan yapılmış olan üst kat büyük ölçüde zarar görür. 1982 yılında kamulaştırılan binalar ve koruluğun restorasyon projeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü tarafından hazırlanır. Onarım çalışmaları ise 1985 yılında başlar. 2 yıl boyunca "**Türk müzeciliğinin kurucusuna yakışır bir müze yaratmak üzere**" onarılan köşk, bu çalışmaların bitiminde bugünkü halini alır.

Şu günlerde müzenin açılışıyla birlikte bir kez daha gündeme gelen Osman Hamdi Bey hakkında etraflıca bilgi edinmek için, Osman Hamdi Bey yokuşu bitimindeki Osman Hamdi Bey'in yaptırdığı Arkeoloji Müzesi'ne gidiyoruz. Arkeoloji Müzesi'nin kimi bölümleri personel yetersizliğinden kapalı tutuluyor. Bir yandan Osman Hamdi Bey'in adına müze açılırken, diğer yandan çetin zorluklarla yaptırdığı Arkeoloji Müzesi'nin bazı bölümlerinin kapalı tutulması kuşkusuz çelişki yaratan bir uygulama.

Oxford Üniversitesi'nden fahri doktora unvanı, Fransa hükümeti tarafından Legion d'Honneur alan Osman Hamdi (1842-1910) aynı zamanda Sanayi-i Nefise Mektebi'nin de kurucusu. Türk sanatı tarihi doçenti **Mustafa Cezar**'ın "**Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi**" adlı kitabında müzeci, arkeolog, ressam Osman Hamdi'ye ait geniş bilgi buluyoruz. Osman Hamdi Bey'i yakından tanıyan **Adolphe Thalasso**'nun "**ressam Osman Hamdi'ye dair söylediklerini buraya da aktaralım: "Kanaatimce Doğunun dekoru, hiçbir yerde Hamdi Bey'in eserlerindeki kadar gözler**

***YENİ KÖŞK** — Osman Hamdi Bey'in yazlarını geçirdiği bu köşkte, ölümünden 77 yıl sonra genç ressamlar, belki de Eskişehir'in yeni halini resmedecekler.*

***ESKİ KÖŞK** — Paris'te eğitim gören Osman Hamdi Bey'in 1884'te yaptırdığı köşkü tipik Fransız stilinden izler taşıyor. Fotoğrafta Hamdi Bey'in damadı **Sait Bey** ve büyük kızı **Fatma** görülüyor.*

önüne serilmiş değildir. O, detaylar yığını tuvallerinin her birini bir sanat ve hayat şiiri haline getirir ki, onlardaki en ufak teferruat, tabloya adını veren esas kişi kadar öncelikle belirlenmiş ve işlenmiştir..."

Osman Hamdi Bey sayesinde dünya arkeologlar literatürüne ilk kez bir Türk'ün de adı geçer. Osman Hamdi bunu sadece müze yöneticiliğine borçlu değildir. Müzeyi Humayun adına katıldığı Nemrud Dağı, Sayda, (bu kazıda ünlü İskender lahdi bulunmuştur) Sidamara kazısında olduğu gibi daha birçok kazıya

bizzat katılması da etkilemiştir bu başarısını. Sanata sevgiyle yaklaşan Osman Hamdi'nin, Arkeoloji Müzesi'nin ikinci bölümünün temel atma töreninde, kazmayı omuzlayarak temel atmasını anlatan *İkdam* gazetesindeki yazıdan birkaç cümle alalım son olarak: "**Yorulmak bilmeyen ve her an reviyet ve dirayet ibrazından geri durmayan o ressam-ı meharet irtisamın fırçayı pek güzide bir sanat ve dikkat ile kullanan ellerine kazma alarak temel hafirine tasaddi eylemesi hakikaten sairane bir levh-i garra vücuda getirmiştir...**"

SANAT KULİSİ

7.10.87

Kasparov'un bavulları

İspanya'nın Sevilla kenti 12 ekimden başlayarak dünyanın en büyük satranç olayına sahne olacak. Gari Kasparov ile Anatoli Karpov, dünya şampiyonluğu için bir kez daha karşıacaklar. Ancak Kasparov'un İspanya serüveni biraz talihsiz başladı. Kasparov, menajeri Andrew Page'le birlikte Sevilla kentine geldiğinde, bavullarının unutulduğunu fark etti. Kasparov'un yandaşları, bu türden unutkanlık ya da talihsizliklerin Karpov karşılaşması sırasında olmamasını diliyorlar şimdi.